

Naš časopis, glasilo Občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva občine Vrhnika, ureja uredniški odbor: Drago Debeljak, Tanja Hrovatin (odgovorni urednik), Franc Petelin (tehnični urednik), Rafael Jaklič, Miloš Mauri, Smiljan Ogorelec, Janez Pečar, Franc Fortuna in Janez Žnidaršič. Naslov uredništva: OK SZDL, Cankarjev trg 6, Vrhnika. Tisk tiskarna Kresija, 61000 Ljubljana, Adamič-Lundrovo nabrežje 2.

NAŠ ČASOPIS

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OBČINE VRHNIKA

Leto 3

Številka 22

November 1975

SEMINAR ZA AKTIVISTE SZDL V KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

Zadnje dni oktobra je Občinska konferenca SZDL organizirala za vse družbenopolitične delavce v KS seminar, na katerem so udeleženci razpravljali o aktualnih nalogah, ki jih moramo rešiti še v tem časovnem obdobju. Obravnavali smo mesto in vlogo SZDL ter vsebino in metode dela krajevnih organizacij SZDL, družbeno planiranje v letu 1976, ter priprave za izdelavo srednjeročnega načrta razvoja občine za razdobje 1976-80. Udeleženci pa so razpravljali tudi o družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju kot o temeljnih oblikah odločanja delovnih ljudi in občanov.

Seminar je bil organiziran tako, da so udeleženci vseskozi tvorno sodelovali v razpravi. Po mnenju aktivistov je seminar vsekakor uspel, čeprav udeležba ni bila zadovoljiva.

SZDL kot enotna fronta vseh organiziranih socialističnih sil

Socialistična zveza je na samoupravljanju zasnovana prostovoljna demokratična zveza vseh delovnih ljudi (ne glede na narodnost, družbeni položaj, verske in druge razlike) ter vseh njihovih organiziranih socialističnih sil (sindikata, mladine, borcev in zveze komunistov, kot avantgarde). Organizirati se in delovati v SZDL je ustavna pravica delovnih ljudi in občanov, zato je članstvo v SZDL povezano z družbeno aktivnim angažiranjem v SZDL, ko delovni človek s svojim delovanjem izraža svojo pripadnost socialističnemu samoupravljanju.

Delovni ljudje in občani in njihove organizirane socialistične sile se združujejo v SZDL.

— za uresničevanje družbeno-ekonomskih in političnih ciljev in odnosov, začrtanih v programih ZK — za dosledno uveljavljanje ustav SFRJ in SRS ter načel programskih dokumentov ter Statuta SZDL Slovenije in Jugoslavije — ob tem ponovno poudarjam določilo statuta, da za nobeno protipravno in protisocialistično aktivnost v SZDL ni prostora

— za razvijanje socialistične družbene zavesti
— za oblikovanje in vsakodnevno uveljavljanje meril in norm socialističnega obnašanja in za odnos do dela

— za zagotavljanje svojega vpliva na vsebino in smer zunanje politike Jugoslavije

— za priprave na SLO in uveljavljanje družbene samozaščite
— za ustvarjanje in zagotavljanje družbenopolitičnih pogojev za čim bolj enakopraven družbeno-ekonomski in politični položaj žensk itd.

Te cilje uresničujejo delovni ljudje in občani tako, da:

— SZDL zajema najširše politične pobude — v njej se enakopravno usklajujejo svoja mnenja, interese in stališča, sprejemajo dogovore in usklajujejo svoje akcije za reševanje vseh teh vprašanj

— bistvo SZDL je torej mogoče razumeti kot najširšo množično politično akcijo, v kateri morajo dobiti svoj prostor vsi napredni ljudje in vse organizacije, v kateri ZK uveljavlja svojo avantgardno

vlogo, se bori zato, da se politične usmeritve ZK spreminjajo v množično pobudo in akcijo, v materialno silo družbe;

— v kateri sindikati kot najširša razredna organizacija delavskega razreda zagotavlja vpliv delavskega razreda v družbenopolitični usmeritvi in aktivnosti SZDL;

— v kateri se mladi ljudje vključujejo v celotno družbenopolitično življenje Slovenije in si zagotavljajo svoj vpliv na družbeno-politične odločitve;

— v kateri člani organizacije ZB NOV zagotavljajo uveljavljanje in razvijanje revolucionarnih vrednot, izhodišč in smotrov revolucije, ki danes bogatijo in usmerjajo boj za socialistično samoupravljanje.

S takšno, najširšo in stalno politično akcijo SZDL, spreminjamo razmere na vseh področjih družbenega življenja in usmerjamo družbeni razvoj za akcijo;

V njej se usposablja ljudje kot samoupravljalci;

V njej se od naloge do naloge

utrjuje fronta vseh organiziranih socialističnih sil;

V njej se, ob uresničevanju skupnih nalog, razvija in krepi socialistična družbena zavest, oblikuje in utrjuje norme socialističnega obnašanja...

In prav po rezultatih pri spreminjanju družbenih odnosov, po resničnem uveljavljanju človeka kot svobodne, celovite osebnosti, po uspešnih družbenih akcijah, naj bi se merila uspešnost in neuspešnost dela SZDL, kot enotne fronte vseh organiziranih socialističnih sil.

Ko govorimo o fronti, velja poudarek vlogi družbenopolitičnih organizacij, ki kot konstituirani deli SZDL sodelujejo pri spreminjanju vseh njenih stališč in sklepov in sicer tako, da poenotijo poglede na vsa bistvena vprašanja družbene politike, družbenega razvoja in se dogovorijo za enotno družbenopolitično akcijo, za razreševanje teh vprašanj, pa seveda za svoje mesto in za svojo odgovornost v tej akciji. Na ta način dosegajo tu torej — ob vodilni vlogi ZK — svojo politično in akcijsko enotnost, prevzemajo pa tudi odgovornost za uresničevanje sprejetih dogovorov.

SZDL ni paralelna organizacija, v njej ne gre za reprezentantno navzočnost drugih družbenopolitičnih organizacij, ne za koalicijo, pač pa za novo kvaliteto vzajemnega, skupnega delovanja in povzemanja odgovornosti za izvajanje skupaj dogovorjenih nalog v tej množični politični akciji.

Kot del širokega frontnega delo-

vanja, kot široka možnost politične mobilizacije za skupne akcije in cilje, so podrobneje opredeljeni položaj družbenih organizacij in društev; v SZDL soočajo svoje interese z drugimi, se dogovarjajo za družbene akcije in sodelujejo pri spreminjanju stališč in sklepov SZDL.

Delovni ljudje in občani ter njihove organizirane socialistične sile se organizirajo in združujejo v SZDL za ustvarjanje družbeno-političnih pogojev v katerih bodo delovni ljudje lahko kar najbolje opravljali svoje pravice in dolžnosti samoupravljalca in nosilca politične oblasti.

Med te pogoje sodijo med drugim: vse večja demokratizacija vseh političnih odnosov in institucij družbenopolitičnega sistema in delovnih razmerij (kljub za stalno delovno povezanost med delovnimi ljudmi in delegati itd.)

Gre za to, da postajajo delovni ljudje in občani resnični oblikovalci in izvrševalci kadrovske politike nasploh in pri volilnih pravicah še posebej, da zagotavljajo svoj organizirani vpliv na vse odločitve, ki jih kot njihovi zastopniki sprejemajo delegati v skupščinah DPZ in SIS na vseh ravneh, da imajo organizirano možnost nadzora nad delom vseh nosilcev javnih funkcij in preko SZDL zahtevajo uresničevanje njihove odgovornosti, da zahtevajo svojo vsestransko in objektivno obveščenost itd., zlasti v tem smislu, da postaneta prirodna, stalna, neprekinjena aktivnost v celotni fronti izvrševanja nalog.

Mika Verbič

Za
praznik
republike
29. november

Čestitajo:
Skupščina občine Vrhnika
in družbenopolitične organizacije

Četrty zbor občinske skupščine

Po 175. členu Ustave SRS skupščine samoupravnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja, raziskovalne dejavnosti, kulture, zdravstva in socialnega varstva odločajo enakopravno s pristojnimi zbori skupščine občine o vprašanih s teh področij, ki so v pristojnosti skupščine občine.

Na Vrhniki so se do 1. julija 1975 konstituirale vse samoupravne interesne skupnosti (v nadaljnjem besedilu SIS), ki se po ustavi vključujejo v delo skupščine občine. Govorimo o četrtem zboru skuščine občine (v določenih primerih naj bi ga sestavljala ena od skupščin omenjenih petih SIS).

Poglejmo v novo določilo osnutka pravilnika skupščine občine Vrhnika, ki konkretizira odločanje skupščine SIS s pristojnimi zbori skupščine občine Vrhnika, ki pravi:

1. Skupščina občinske izobraževalne skupnosti enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti skuščine občine Vrhnika določa politiko na področju vzgoje in izobraževanja, sprejema razvojni program izobraževalne skupnosti, sklepa o drugih vprašanih s področja vzgoje in izobraževanja, ki se na podlagi ustave in zakona uvajajo z odloki in drugimi splošnimi akti občinske skupščine.

2. Skupščina občinske kulturne skupnosti enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti skuščine občine Vrhnika odloča o splošni politiki na področju kulturne skupnosti, odloča o politiki razvoja in pospeševanja kulturne dejavnosti ter o načrtih in programih njenega razvoja ter o vseh drugih vprašanih s

področja kulturnih dejavnosti, ki se na podlagi ustave in zakona urejajo z odloki in drugimi splošnimi akti občinske skupščine.

3. Skupščina občinske zdravstvene skupnosti enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti skuščine občine Vrhnika odloča o splošni politiki na področju zdravstvenega varstva, odloča o politiki razvoja in pospeševanja zdravstvenih dejavnosti ter o načrtih in programih njenega razvoja in o sistemu zdravstvenih dejavnosti, odloča o minimalnih standardih za opravljanje posameznih oblik zdravstvenega varstva, odloča o drugih vprašanih s področja zdravstvenega varstva, ki se na podlagi ustave in zakona urejajo z odloki in z drugimi splošnimi akti občinske skupščine.

4. Skupščina občinske raziskovalne skupnosti enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti skuščine občine Vrhnika odloča o zadevah s področja raziskovalne dejavnosti, ki so v pristojnosti občinske skupščine (2. odstavek 23. člena zakona o raziskovalni dejavnosti in raziskovalnih skupnostih - Uradni list SRS, št. 38/74).

5. Skupščina občinske skupnosti socialnega varstva enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti

skupščine občine Vrhnika odloča o politiki socialnega varstva in o razvojnem programu socialnega varstva v občini, odloča o drugih vprašanih socialnega varstva, ki se na podlagi ustave in zakona urejajo z odloki in drugimi splošnimi akti skupščine (glej 7. člen zakona o skupnosti socialnega varstva Uradni list št. 39/74). Občinsko skupnost socialnega varstva Vrhnika so s samoupravnim sporazumom ustanovili delovni ljudje in občani po delegatih v občinski skupnosti socialnega skrbstva, v občinski skupnosti otroškega varstva, v občinski skupnosti za zaposlovanje in v skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, dne 1. julija 1975.

V določenih primerih pa bo poleg skupščine določene SIS, zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti odločal oziroma soodločal še družbenopolitični zbor skuščine občine. Družbenopolitični zbor o ničemer sam ne odloča, ima pa pravico in dolžnost, da oblikuje stališča do posameznih zadev, ki jih zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti ter skupščina določene SIS ne morejo in ne smejo zaobiti.

Torej lahko v zaključku še enkrat na kratko naštejemo, da občinsko skupščino sestavljajo zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti, družbenopolitični zbor in kot četrti zbor - že v prej opisanih primerih - še posamezna skupščina občinske SIS.

D.D.

Naša mladina je tudi delovna. To so dokazali mladinci z Brega, ki so se vključili v akcijo za popravilo vaških poti na Bregu.

Na fotografiji je del mladincev v meglenem jutru pri čiščenju občestnega jarka.

ne, ki žive v skupnem gospodinjstvu.

Kot primer navajamo sledeče:

Če šteje družina 4 člane in ima skupnih letnih dohodkov od 37.800 do 41.999 din plača nosi-

lec stanovanjske pravice 3,5 % od njegovih letnih dohodkov letne stanarine. Če je letna stanarina določena s stanovajsko pogodbo višja kot zgoraj izračunana letna stanarina ima pravico za razliko do nadomestila.

Tabela za izračun upravičenosti do nadomestila je sledeča:

Dohodkovni razred Letni dohodek din	Število članov v gospodinjstvu % znosnih izdatkov za stanarine									
- 4.199										
4.200- 8.399										
8.400- 12.599	2,5									
12.600- 16.799	5,0	0,8								
16.800- 20.999	6,8	2,7	0,2							
21.000- 25.199	8,2	4,1	1,6							
25.200- 29.399	9,3	5,3	2,8	0,9						
29.400- 33.599	10,3	6,3	3,8	1,8	0,5					
33.600- 37.799	11,2	7,3	4,7	2,7	1,3	0,2				
37.800- 41.999	12,0	8,0	5,5	3,5	2,1	0,9				
42.000- 46.199	12,7	8,7	6,2	4,2	2,8	1,6	0,7			
46.200- 50.399	13,3	9,3	6,8	4,9	3,5	2,3	1,3	0,5		
50.400- 54.599	13,9	9,9	7,4	5,5	4,1	2,9	1,9	1,1		
54.600- 58.799	14,5	10,5	8,0	6,1	4,6	3,5	2,5	1,7		
58.800- 62.999	15,0	11,0	8,5	6,6	5,1	4,0	3,0	2,2		
63.000- 67.199	15,5	11,5	9,0	7,1	5,6	4,5	3,5	2,7		
67.200- 71.399	15,9	11,9	9,4	7,5	6,0	4,9	3,9	3,1		
71.400- 75.599	16,3	12,3	9,8	7,9	6,4	5,3	4,3	3,5		
75.600- 79.799	16,7	12,8	10,2	8,3	6,8	5,7	4,7	3,9		
79.800- 83.999	17,1	13,1	10,5	8,7	7,2	6,1	5,1	4,3		
84.000- 88.199	17,5	13,4	10,9	9,0	7,6	6,5	5,4	4,6		
88.200- 92.399	17,8	13,7	11,2	9,3	7,9	6,8	5,7	4,9		
92.400- 96.599	18,1	14,0	11,5	9,6	8,2	7,1	6,0	5,2		
96.600-100.799	18,4	14,3	11,8	9,9	8,5	7,4	6,3	5,5		
100.800-104.999	18,7	14,6	12,1	10,2	8,8	7,7	6,6	5,8		
105.000-109.199	19,0	14,9	12,3	10,5	9,1	8,0	6,9	6,0		
109.200-113.399	19,3	15,2	12,6	10,8	9,4	8,3	7,2	6,3		
113.400-117.599	19,6	15,5	12,9	11,0	9,7	8,5	7,4	6,6		
117.600-121.799	19,9	15,7	13,2	11,3	9,9	8,7	7,7	6,9		
121.800-125.999	20,1	15,9	13,4	11,5	10,1	8,9	7,9	7,1		

družbeni lastniki, nato bo izračunala novo stanarino, pripravila nove pogodbe za stanarino in vse to posredovala nosilcem stanovanjske pravice. Tako bodo vsi nosilci stanovanjske pravice, ki stanujejo v stanovanjih družbene lastnine že v oktobru seznanjeni z novimi stanarinami.

Odlok za povišanje stanarine za 25 % velja tudi za nosilce stanovanjske pravice, ki stanujejo v hišah v lasti zasebnikov. Tudi za ta stanovanja velja isti obrazec za izračun nove stanarine.

Sredstva pridobljena po zgoraj navedenem občinskem odloku s povečanjem stanarin za stanovanja v družbeni lastnici se smejo uporabiti samo za investicijsko vzdrževanje stanovanjskih hiš.

Občinska skupščina je na istih sejah zborov sprejela tudi odlok o spremembi odloka o delni nadomestitvi stanarine in drugi družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu.

Po tem odloku imajo stanovalci z nizkimi osebnimi dohodki v obeh sektorjih lastništva pravico do največ 80 % nadomestila za stanarino.

Na osnovi spodaj navedene tabele lahko vsak nosilec stanovanjske pravice ugotovi ali je upravičen do nadomestila za stanarino. V letnih dohodkih se mora po zakonu seštetiti letne dohodke vseh članov druž-

Nove stanarine v naši občini

Skupščina občine Vrhnika je na osnovi medrepubliškega dogovora o izvajanju politike cen v letu 1975 (Ur. list SRS, št. 7/75) in drugega odstavka 5. člena zakona o stanarinah (Ur. list SRS, št. 11/74) na 12. seji zboru združenega dela dne 8/7-1975 in 9. skupni seji zboru krajevnih skupnosti in družbeno političnega zbora dne 17/9-1975 sprejela

ODLOK
o najvišji stanarini za vse kategorije stanovanj v občini Vrhnika

Prvi člen tega odloka se glasi:

Določi se najvišja stanarina, ki za posamezno stanovanje ne more biti večja od 3,5 % vrednosti stanovanja, ugotovljenega z odlokom o ugotovitvi vrednosti stanovanjskih hiš in stanovanj (Uradni list SRS, št. 17/73) s tem, da ostane valorizacijska vrednost točke za leto 1975 nespremenjena. Tako povečana stanarina se poveča z 25 %.

Z namenom, da si vsak nosilec stanovanjske pravice lahko sam iz-

računa koliko bo od 1/10-1975 dalje plačeval stanarino, navajamo razlago in obrazec za izračun nove stanarine.

Po tem odloku se stanarina izračuna tako, da se število točk iz točkvalnega zapisnika, ki je bil sestavljen pri večini stanovalcev v preteklem letu (deloma še letos spomladi), pomnoži s površino stanovanja izraženo v m² in vrednostjo točke, ki je po odloku obč. skupščine od leta 1965 ostala neizpremenjena 9,40 din. Na ta način ovrednoteno stanovanje pomnožimo s faktorjem 3,5 % in delimo z 1200 (to je 100 let X 12 mesecev). Tako ugotovljena mesečna stanarina se poveča za 25 %.

Obrazec se glasi:

število točk X vrednost točke 9,40
din X m² stan.površine X 3,5 %
1200

= stara stanarina + 25 % = nova stanarina

Strokovna služba pri stanovanjski skupnosti bo v oktobru najprej otočkvala še 40 stanovanj v

Nov vir financiranja KS

TEMELJNE IN DRUGE ORGANIZACIJE TER SKUPNOSTI BODO PLAČEVALE LETNI PRISPEVEK TISTI KRAJEVNI SKUPNOSTI, IZ KATERE SO NJENI DELAVCI

Občinske skupščine, Občinske konference SZDL in Občinski sindikalni sveti občin: Domžale, Grosuplje, Kamnik, Kočevje, Litija, Ribnica, Logatec, Vrhnika, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Mostopolje, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič-Rudnik, ter Skupščina mesta Ljubljana, mestna konferenca SZDL in mestni svet Zveze sindikatov Ljubljana, so 12.11.1975 v Ljubljani podpisali DRUŽBENI DOGOVOR o načinu združevanja sredstev, ki jih za zadovoljevanje in uresničevanje skupnih potreb in interesov delovnih ljudi in občanov v KS namenijo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela (TOZD), samoupravnih organizacij in drugih delovnih skupnosti, ki bo veljal od 1.1.1976.

Z družbenim dogovorom je v 13. občinah ljubljanske regije zagotovljen enoten in usklajen pristop financiranja KS iz sredstev, ki jih namenijo delavci v TOZD, v samoupravnih in drugih delovnih skupnostih za zadovoljevanje in uresničevanje skupnih potreb na osnovi srednjeročnih in letnih programov KS. To je nov vir financiranja programov KS. Dosedanji viri so poznani (samoprispevek, odstopljena sredstva iz občinskega proračuna, dohodki iz drugih virov itd.). Po tem družbenem dogovoru naj bi temeljne in druge organizacije

ter skupnosti plačevale letni prispevek tisti krajevni skupnosti, iz katere so njeni delavci.

Na podlagi regijskega družbenega dogovora bodo v 13 občinah ljubljanske regije sprejeli svoje samoupravne sporazume o združevanju in uporabi sredstev za financiranje programov in planov KS. Izvršni svet občinske skupščine Vrhnika je izdelal tak samoupravni sporazum in ga poslal v obravnavo vsem zborom občinske skupščine na 10. skupno sejo, ki je bila 26.11.1975. Predlog sporazuma bo poslan tudi vsem temeljnim samo-

upravnim organizacijam in skupnostim, da ga do konca tega leta podpišejo.

V samoupravnem sporazumu so konkretizirane določbe iz družbenega dogovora in opredeljene zadeve, ki naj bi se financirale iz tako zbranih sredstev. S tako zbranimi sredstvi naj bi se v KS financiral tudi ljudski odpor, CZ, družbena samozaščita, družbeno-politične organizacije in solidarnost.

Skupščina SRS, je na 21. seji ZD IN ZO, dne 8.10.1975 sprejela stališča, priporočila in sklepe o nadaljnjem samoupravnem urejanju krajevnih skupnosti v SR Sloveniji (glej POROČEVALEC št. 21 z dne 17.10.1975), ki v 5. alineji točke V. pravi: Zagotoviti je treba, da bo financiranje določenega dela programov KS v okviru dogovorjene družbeno-ekonomske politike vključena v družbene dogovore o financiranju osebne, skupne in splošne porabe itd. To zdaj pomeni, da je predlagani način zbiranja sredstev za realizacijo programov KS sicer nov (z njim bi zbrali precej sredstev za KS), ni pa edini.

Prispevek (predlog je 300.- din na zaposlenega delavca v letu 1976) naj bi temeljne samoupravne organizacije in skupnosti plačevale iz brutto sredstev za osebne dohodke, ostanka dohodka ali iz sklada skupne porabe. O tem naj bi se delavci sami odločili. Poleg tega pa

naj bi podpisniki ustanovili skupen organ (skupen odbor, skupno komisijo), oblikovan po delegatskem načelu, ki naj bi spremljal izvajanje samoupravnega sporazuma.

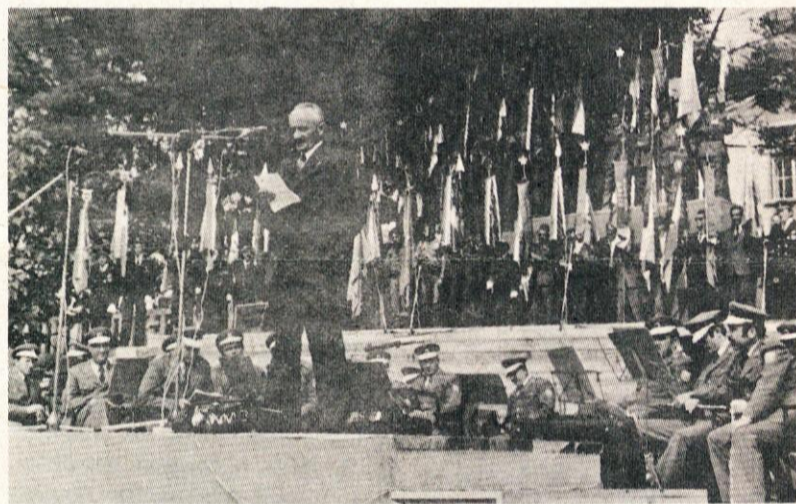
Podrobnejše določbe iz predloga sporazuma bodo delovni ljudje sami ugotovili, ko bodo na zborih obravnavali predlog omenjenega sporazuma. D.B.

S PROSLAVE V LOGATCU

V zadnji številki Našega časopisa smo že objavili daljši zapis o osrednji proslavi notranjskih občin, ki je bila letos v prvih dneh septembra v Logatcu. Na zborovanju se je zbralo nekaj tisoč nekdanjih borcev in aktivistov, pripadnikov JLA, civilne zaščite, teritorialne obrambe, mladi ne in pionirjev ter članov raznih društev in združenj

Pogled na udeležence 2. zbora aktivistov in borcev Notranjske

Slavostni govornik – narodni heroj Pehaček

Pionirji mečejo med udeležence zborovanja rdeče nageljne

Mimohod udeležencev zborovanja po ulicah Logatca

Financiranje programov samoupravnih interesnih skupnosti

Samoupravne interesne skupnosti (SIS) se bodo do konca tega leta že tretjič pojavile s svojimi programi in finančnimi načrti na zborih delavcev v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. Programi in finančni načrti bodo pripravljeni za prihodnje leto.

Nekatere SIS so ob sprejemanju letošnjih programov in finančnih načrtov skoraj zamudile z javno obravnavo planov in finančnih načrtov pred delavci v temeljnih in drugih organizacijah. Ko so bili predlogi planov in finančnih načrtov že pripravljani, ni bilo malo ugibanj in povpraševanj, kdo naj podpiše prispevno stopnjo. Za samoupravne interesne skupnosti, ki so vključene v skupščinski sistem, je sedaj jasen postopek glede obravnave programov in finančnih načrtov in predpisovanja prispevnih stopenj. Tudi v prihodnje bo ostalo v veljavi dogovarjanje in usklajevanje skupne potrošnje in usklajevanje tako na ravni občine kot tudi republike.

Oglejmo si le nekatera določila zakonov, ki govorijo o financiranju SIS:

Po 29. členu zakona o izobraževalnih skupnostih (Uradni list SRS, št. 38/74) višino prispevka izraženo v stopnji za financiranje programa občinske izobraževalne skupnosti (OIS) določijo skupščina OIS po predhodni obravnavi med delavci in delovnimi ljudmi v samoupravnih organizacijah in skupnostih, ki so člani OIS.

V 21. členu zakona o kulturnih skupnostih (Uradni list SRS št. 38/74) je naslednja določba: „Višino prispevka izraženo v stopnji za financiranje programa kulturne

skupnosti določijo skupščina občinske kulturne skupnosti in skupščina republiške kulturne skupnosti po predhodni obravnavi med delavci in delovnimi ljudmi v samoupravnih organizacijah in skupnostih, ki so člani teh SIS.”

O financiranju programa občinske zdravstvene skupnosti pa pravi 148. člen zakona o zdravstvenem varstvu (Uradni list SRS, številka 38/74) naslednje: „Višina prispevka izražena v stopnji določijo skupščina občinske zdravstvene skupnosti po predhodni obravnavi med delavci in delavnimi ljudmi v samoupravnih organizacijah in skupnostih, ki so člani te SIS.”

V 18. členu zakona o raziskovalni dejavnosti in raziskovalnih skupnostih (Uradni list SRS, številka 38/74) je zapisano: „Sredstva za raziskovalno delo se oblikujejo na podlagi pogodb, sporazumov in dogovorov v skladu z zakoni”.

V 8. členu zakona o skupnosti socialnega varstva (Uradni list SRS, št. 38/74) pa je glede financiranja programa skupnosti socialnega varstva naslednja določba: „Višino prispevka izraženo v stopnji za financiranje programa socialnega varstva določijo na predlog samoupravnih interesnih skupnosti, združenih v skupnosti socialnega varstva (v občinski skupnosti socialnega varstva so združene: občinska

skupnost socialnega skrbstva, občinska skupnost otroškega varstva, občinska stanovanjska skupnost, regionalna skupnost za zaposlovanje in pa skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja) in po opravljenem usklajevalnem postopku med delegati teh skupnosti, skupščina občinske skupnosti socialnega varstva.

Da bi se zagotovila potrebna sredstva za financiranje temeljnih nalog socialnega varstva lahko skupščina skupnosti socialnega varstva enakopravno z zborom združenega dela in zborom krajevnih skupnosti skupščine občine določijo višino prispevka, izraženo v stopnji.”

Na način iz 8. člena zakona o skupnosti socialnega varstva, se ne oblikujejo sredstva za gradnjo namenskih stanovanj in za delno nadomestitev stanarin za občane in družine, ki so po ustavi in zakonu deležni posebne družbene pomoči.

V opisanih postopkih oziroma sistemih financiranja pa niso zajete naslednje občinske SIS: telesno-kulturna skupnost, skupnost požarnega varstva, kmetijsko-zemljiška skupnost niti komunalna skupnost, ki je v ustanavljanju. SIS za socialno varstvo je nova skupnost, ki se je konstituirala 1. julija letos in se bo do konca tega leta prvič pojavila s programom in finančnim načrtom med delavci in delavnimi ljudmi v samoupravnih organizacijah in skupnostih občine Vrhnika.

Drago Debeljak

Prometna varnost v naši občini

Delo miličnikov prav gotovo ni lahko, saj neprestano bede nad varnostjo občanov in njihovim premoženjem. Pogosto so med svojim delom izpostavljeni življenjskim nevarnostim, saj sega to na področje odkrivanja in raziskovanja kaznivih dejanj javne varnosti, prometa in še raznih drugih opravil.

Da nam bo postala slika jasnejša, kako družbeno potrebno je delo naših miličnikov, smo se v uradništvu odločili, da bomo v dveh številkah objavili zapis o delu Postaje milice Vrhnika iz preteklega leta.

V novembruški številki torej objavljamo prvi del tega poročila, ki obravnava izključno samo prometno varnost na območju naše občine in obenem upamo, da bodo objavljene številke našim voznikom tudi rešen opomin.

Prometna varnost

Na bmočju občine Vrhnika je PM obravnavala 241 prometnih nezgod. V primerjavi z letom 1973 je stanje takole:

Leto	skupaj	s smrt. izidom	s tel. poškodbami	z mat. škodo
1973	239	3	66	161
1974	241	2	61	172

Posledice:

Leto	mrtvi	huda tel. poškodba	lahka tel. pošk.	škoda v din
1973	3	23	58	506.000,00
1974	2	21	61	500.550,00

Udeleženci v prometnih nesrečah v letu 1974:

vozniki avtomobilov	389
sopotniki	14
mopedisti	13
kolesarji	23
pešci	16
traktoristi	2
vozniki vprej	2

Povročitelji prometnih nesreč v letu 1974:

vozniki avtomobilov	202
kolesarji	10
pešci (odrasli)	6
mopedisti	5
vozniki vprej	1

Kraji, kjer so se najpogosteje zgodile prometne nezgode:

cesta I/6 skozi Vrhniko	22 nezgod
priključek na AC v Sinji gorici	13 "
cesta I/6 Sinja gorica	13 "
cesta I/6 Log	13 "
cesta I/6 Drenov grič	12 "
cesta I/6 Dragomer	10 "
in cesta I/6 Strmica	8 "

Nezgode, glede na čas:

med 12. in 14. uro je bilo	37 nezgod
med 14. in 16. uro	33 "
med 18. in 20. uro	28 "
med 10. in 12. uro	28 "
itn	

Vzroki prometnih nezgod so:

neprimerna hitrost	50
nezadostna varnostna razdalja	29
izsiljevanje prednosti	31
nepravilna stran vožnje	30
vinjenost	22
nepravilno prehitavanje	18
nepravilno vključevanje v promet	13
slabo cestišče	6
drugi vzroki	42
Skupaj	241

Kljub temu, da sta obe osnovni šoli na Vrhniku na krajih, kjer pretežno del šoloobveznih otrok mora prečkati glavno cesto, nismo imeli v letu 1974 nobene nesreče, v kateri bi bili udeleženi šolarji.

Nerešen problem po vprašanju prometa je priključek na avto cesto v Sinji gorici pri Vrhniku. Ta odsek v dolžini 1000 metrov tj. od Sinje gorice do cestinske postaje je speljan tako, da večino voznikov ob neprimerni hitrosti, ki pripeljejo z avto ceste, zanaša, zaradi česar se je prav tu zgodilo nekaj hudih prometnih nesreč.

Na tem odseku so ravno tako neurejeni prehodi za pešce, posebej pa za delavce Igrada in Opekarne. ki prečkajo cesto ob malici in po

končanem delu. Poleg tega je na tem delu za prebivalce Sinje gorice bil ob sami Ljubljani narejen provizoričen podvoz, ki ga pri manjšem naliwu Ljubljana poplavi tako, da so ljudje prisiljeni iti 5-6

km naokrog ali pa prečkati avto cesto.

Na te pomanjkljivosti smo že opozorili Cestni sklad SRS oziroma bazo, ki ima nadzor nad avto cesto.

Dobra volja močnejša od dežja!

Sekcija za izobraževanje kmečkih žena in deklet pri KZ Vrhnika je 17. oktobra organizirala pod vodstvom tovarišice Pavle Verbič kulturno-izobraževalni izlet na Gorenjsko. Udeležilo se ga je izredno veliko število, čez 200 žena in deklet. V programu je bil predviden ogled tov. hladilni- kov LTH v Škofji Loki, preusmerjene kmetije v Poljanski dolini in pri Bledu, ter v Križah pri Trziču. Ogledale smo si tudi muzej in gradu v Škofji Loki ter rojstno hišo velikega Franceta Prešerna v Vrbi.

Rahlo dežuje. V meglenem jutru se zbiramo na prostoru pred KZ, z dežniki in skromnim upanjem, da se nas oblaki usmilijo. Vsaj danes. ko smo se mnoge težko odtrgale od vsakdanjih skrbi in dela. Saj je to redka prilika, da smo bile povabljene samo žene in dekleta, da gremo še drugam pogledat, kako živijo in delajo in da si ogledamo naše kulturne zanimivosti.

Kljub nestrpnemu poslušanju vremenske napovedi, z željo, da bo sonce premagalo oblake, se nam ta želja ni izpolnila. Kot da bi se vreme zarotilo, da nas bo dež spremljal cel dan, od jutra do večera. Udale smo se v usodo ter vzele s seboj dosti dobre volje, da nam dež ne bo pokvaril izleta. Prišle smo skoro vse brez izjeme. Še tako stare žene so korajžno vstopale v avtobuse. Nič jih ni zadržalo. Štirje avtobusi so odpeljali proti Ljubljani. V vsakem je bil vođa iz KZ Vrhnika. Glavno skrb in odgovornost je prevzela tovarišica predsednica sekcije, Pavla Verbič. Ni šala, toliko žensk „komandirat“! Ni čudno, če ji skrb ni dopustila celo noč spati. Vendar so si vsi, tov.ing. Štuler, Uvek in ing. Krajger razdelili delo tako, da je vse steklo v redu.

Prva postaja je bila v Škofji Loki pri tov. LTH, kjer smo si ogledale proizvodnjo hladilnih skrinj. Skupina za skupino s prijaznimi vođi, ki so nam razlagali proizvodni sistem od pločevine do končnih izdelkov. Od tu naprej smo se ločile v dve skupini. Dva avtobusa sta odpeljela po ogledu škofjeloškega muzeja proti Bledu in Bohinju, druga dva pa proti kmetiji v Brodeh, kjer smo imele predviden ogled preusmerjene kmetije tov.

Prevodnika. Gospodar nas je prijazno sprejel. Čeprav nas je bilo čez sto, smo si vse lahko ogledale veliko število goveje živine (preko 40 glav). Gospodinja nas je povabila v kuhinjo, nad katero smo bile vse navdušene. Povsod se poznajo pridne in čiste roke gospodarjev. Tudi mala mlekarna poleg hleva je moderno urejena.

Zopet smo v avtobusu na poti v škofjeloški muzej, da si ga tudi me iz druge skupine ogledamo. Večina žena si je prvič ogledala te stare muzejske vrednosti iz cele okolice. Pozorno smo sledile vođičevi razlagi. Slišale smo mnogo zanimivega iz časov, ko so tu vladali briženjski škofje. Ogledale smo si tudi sobo z vsemi spomini na pokojnega pisatelja Ivana Tavčarja.

Ivan Tavčar pomeni za škofjeloški kraj to, kar za Vrhničane Ivan Cankar. Z globokimi vtisi smo zapuščale grad. Žal, si nismo mogle ogledati še drugih zanimivosti, ker nam zvesti spremljevalec dež tega ni dopustil. Po kosilu v mestu nas je peljala pot naprej proti Križam pri Trziču.

Tukaj se bavijo kmetje največ s pridelovanjem zelenjave. Omejile smo se na ogled kmetij s hlevom. Z zanimanjem smo opazovale, ka-

ko odvažajo po zraku z vagončki gnoj iz hleva na gnojišče. Prijazna pospeševalka KZ nam je vse pojasnila. Tu živi 10-12 kmetov, ki na desetih ha pridelajo skupno 100 ton zelenjave, v glavnem solate. Oskrbujejo vsa večja podjetja iz mesta.

Pot nas nato vodi do Vrbe, rojstnega kraja našega velikega pesnika, Franceta Prešerna. Žal, zaradi dežja med vožnjo ne vidimo lepih krajev, mimo katerih se peljemo. Zato pa vlada v avtobusu vedro razpoloženje. Pesem se vrsti za pesmijo. Janez iz Lavrovca jo „ureže“ naprej in to same stare narodne, ki ne bi smele biti pozabljene. Za njim smo pritegnile ženske in prepevale tako, kot bi nam zunaj sijalo najlepše sonce. Dobra volja je bila močnejša od dežja.

Ne bi podrobno opisovala obiska v Vrbi in na Bledu, kjer smo se za kratek čas ustavili.

Na poti domov smo se ustavili v večih gostilnah, da še malo skupaj posedimo, se poveselimo ter iz skupnega fonda zaključimo našo „rajžo“. Šele na Drenovem griču, pri Ruparju smo dobile prostor ter bile lepo postrežene.

Naša želja je, da se še večkrat snidemo na takšnih skupnih izletih. Želja organizatorjev pa je, da se udeležujemo pridno tudi predavanj, ki jih imajo na programu.

V imenu vseh udeleženk se iskreno zahvaljujem vsem, ki so sodelovali v organizaciji. Hvala lepa in na svidenje!

Julka Fortuna

LADJA-VRHNIKA

Splošna plovba Piran nas je obvestila, da je pred mesecem na Japonskem kupila že rabljeno tovorno ladjo, ki pa jo je v počastitev 100. obletnice rojstva Ivana Cankarja, ki bo prihodnje leto, poimenovala po njegovem rojstnem kraju - Vrhniku. Tovorna ladja je namenjena za prevoz eksotične hlodovine iz centralne Afrike v Evropo.

Grad Bistra in njegovi podložni kmetje v obdobju fevdalizma

Do začetka 19. stol. so bili vrhniški in okoliški kmetje v trdi odvisnosti od posvetnega ali cerkvenega gospodarstva. Kmetjsko ljudstvo ni bilo lastnik zemlje, ki jo je obdelovalo in ne lastnik hiš, v katerih je stanovalo. Lastniki so bili fevdalci, kmet pa je bil le njihov podložnik. Plemiška in cerkvena gospoda je dajala polja in domačije v dosmrtni zakup kmečkimi družinam. Za to pa je kmet odslužil vsako leto določeno tlako in dajal še velike dajatve v pridelkih pa tudi v denarju. Ker so fevdalci zemljo s podložniki vred pogosto preprodajali, je imela Vrhnika in okoliške vasi zelo raznovrstno družbo plemiških in cerkvenih lastnikov. Tako so kmetje sedanje vrhniške občine dolgo časa – tj. do prve četrtine 19. stoletja tlačani predvsem samostanu Bistri in še številni drugi gosposki, tako tudi znanim grofom turjaškimi in nazadnje še habsburžanom.

Samostan kartuzijancev v Bistri je leta 1260 ustanovil koroški vojvoda Ulrik III., sin Bernarda Spanhajmskega, ki je že leta 1255 poklical v Bistru prve menihe, da bi s tem okreplil svoj ugled in moč na tem področju. Že v ustanovni listini iz leta 1260 je vojvoda Ulrik bogato obdaroval bistriški samostan, saj mu je dodelil 114 kmetij: 9 v Borovnici, 11 v Zabočevem, 7 na Verdu, 19 v Begunjah itd. Posest bistrškega samostana je tako segala od Ljubljane do Cerknice in današnje ime Menešija nas še vedno spominja na bistriške menihe. Nekaj let kasneje, točneje leta 1265, je daroval ustanovitelj samostanu še 8 kmetij ob potoku Tunjici, to je v Podlipi in v obeh Ligojnah.

Z darovi dobrotnikov in pa s spretnimi nakupi samostanskih upravitelj se je posest gradu hitro razširila celo tja v Vipavo, v Istro, okolico Kopra, do Kamnika in Šenčurja. Tudi celjska grofa Herman I. in Friderik II. ter njegova žena Veronika Deseniška so bili samostanu močno naklonjeni ter mu podarili veliko denarja in raznih dragocenih cerkvenih predmetov.

Tako je bistriški samostan predstavljal enega največjih fevdalnih gospodarstev na barjanskih tleh in mu je morala tlačaniti ne samo obširna okolica ampak tudi mnogi podložniki njegovih številnih bolj oddaljenih zemljiških posesti. Tlaka ni bila nič manjša kot pri posvetni gosposki in skrbno vodena v urbarskih knjigah. Tlačan je moral dajati velike dajatve v pridelkih in opravljati tako visoko tlako, da je morala kasneje cesarica Marija Terezija izdati odločbo, s katero je zmanjšala tlako le na tri dni v tednu. Poleg tega je težila samostanskega podložnika še redna desetina, to je dajatev cerkvi in zato ni nič čudnega, da so se tudi podložniki bistrškega samostana skupaj z vrhniškimi kmeti uprli svojim fevdalnim gospodarjem. Toda ta, čeprav pripravljeni kmečki upor, je bil kmalu s silo zatrt, saj so

bili udeleženci upora še maloštevilni, slabo oboroženi in neizvežbani za boj proti fevdalni soldateski.

Naj navedem nekaj najpomembnejših dolžnosti in obveznosti podložnikov bistrškega samostana: podložniki župansteve Verd, Borovnica, Zavrh in Zabočevo so morali obdelovati vrt in njive, sejati in pletiti, žeti žito in ga spravljati v kozolce. Žito so morali tudi omlatiti in prerešetati. Prav tako so morali žeti in očistiti proso. Nadalje so morali kositi, sušiti in spravljati seno, pri samostanu in na Podežu, sekati stavbni les in drva za samostan in za opekarno, dovažati drva in kamenje za apnenico ter led za lednico, popravljati gospodarska splotja in ceste, za lov pa preskrbeti lovce in gonjače. Izmenoma so eno leto verski, drugo pa borovniški podložniki prevažali samostance v Ljubljani, kjer je imel samostan svoj dvor.

Podlipski podložniki so morali vsako četrletje kidati gnoj iz samostanskih hlevov, omlatiti žito, pripravljati drva in jih spravljati v samostan. Na veliki tovorni vožnji (razlikovali so velike in male) so morali prepeljati vino z Vipavskega in sicer je morala cela kmetija opraviti eno tako vožnjo z dvema sodčkoma po okroglo 100 bokalov vina (bokal je bila stara vinska mera nekaj nad liter). Podložniki iz župansteve Verd, Borovnica, Zavrh in Zabočevo so namesto vožnje plačevali od cele kmetije po 3 florinte (goldinarje) 58 krajcarjev, od manjše kmetije pa sorazmerno manj.

Malo tovorno vožnjo pa so morali opravljati podložniki vseh prej omenjenih županstevev pa tudi iz Podlipse. Z njimi so prevažali živila in druge potrebščine na Vipavsko in v Istro. Poleg tega so morali tovorniki pomagati tudi pri trgatvi in s konji prenašati nabrano grozdje v kleti.

Dajatve, ki jih je moral dajati bistriški podložnik so vidne iz listine iz leta 1800, ko je bila samostanska posest sicer že v državni upravi, vendar pa z nebitveno spremenjenimi dajatvami. Letne dajatve na triosminski kmetiji Gregorja Strnena z Verda, pradede slikarja Mateja Strnena, ki je obsegala 13 njiv, 11 travnikov in 5 delov gozda z letnim donosom 94 florintov in 14 krajcarjev so bile naslednje:

Deželnemu knezu:

kontribucija (izsiljena vojna dajatev) 2 florinta in 9 3/4 krajc.
davek 2 florinta in 18 1/4 krajc.
mestni krajcar 12 krajc.
prispevek za vojaške namestitve 6 krajc.
Skupaj: 4 florinte 46 krajc.

Gospodstvu:

1.) v denarju:
– najemnina 59 krajc.
– pravica sv. Jurija 31 1/4 krajc.
– pravica sv. Martina 32 2/4 krajc.
– pustna pravica 20 3/4 krajc.
denar za najemniški oves 1 florint
Skupaj: 3 florinte 23 2/4 krajc.

2.) v naravi:

– 21 bokalov najemniške pšenice po 6 1/2 krajc.
– 3 1/4 bokala kaše po 9 1/4 krajc.
– 7 1/2 povesma prediva po 1/2 krajc.
– 25 1/2 bokalov prosa po 4 5/8 krajc.
– 74 bokalov ječmena po 4 1/2 krajcarja
– 8 jajc po 1/4 krajc.
– 4 pesti prediva po 1/2 krajc.
Skupaj je vse to znašalo 7 florintov 44 3/4 krone.

Kaplanu na Vrhniki:

– 6 bokalov pšenice po 6 1/2 krajc.
– 6 bokalov prosa po 4 5/8 krajc.
– 9 soldov ali 5 krajc.
– 2 povesma prediva po 1/2 krajc.
skupaj: 1 florint in 12 3/4 krajc.

Zojničarju na Vrhniki:

– 6 bokalov pšenice po 6 1/2 krajc. kar je znašalo 39 krajc.

Učitelju na Vrhniki:

– 3 bokale pšenice po 6 1/2 krajc.
– 6 bokalov prosa po 4 5/8 krajc.
– 9 soldov ali 5 krajcarjev
Skupaj 52 1/4 krajc.

Cerkovniku na Verdu:

– 3 bokale pšenice po 6 1/2 krajc.
– 6 bokalov ajde po 4 1/4 krajc.
– 9 soldov ali 5 krajcarjev
Skupna vrednost tega je bila 50 krajc.

Vsota letnih dajatev omenjene kmetije je znašala 17 florintov in 68 1/4 krajcarja. Tako je moral podložnik oddajati približno šestino letnega donosa. Vrhničani so bili zaradi tega mnenja, da se Verjanom ni nikoli slabo godilo. Morda je bilo pri tem tudi malo „foušije“.

Od druge polovice 15. stoletja dalje, zlasti pa v 17. stoletju, je

prišel samostan propadati in to predvsem zaradi turških navalov v letih 1425, 1431, 1476 in 1497, pri katerih pa sam samostan Bistra ni bil prizadet, ker je bil dobro zavarovan, pač pa so Turki opustili številna njegova posestva in mnoge podložne kmete odvedli s seboj v sužnost. Vojne med Habsburžani in Benečani so tudi močno prizadele ta samostan, saj je deželni knez Ferdinand Habsburški zahteval velike kontribucije. Menihi so mu morali med drugim leta 1526 izročiti tudi vse dragocene predmete, ki jih je samostan hranil. Samostan pa so najbolj prizadeli časi kmečkih uporov in protestantskega gibanja.

Stanje vrhniških in okoliških kmetov je bilo v 16. stoletju še posebno težko, ko se je namesto naturalnega pričelo razvijati denarno gospodarstvo in je zato posvetna in cerkvena gosposka zahtevala vedno več dajatev. Še težji pa je bil položaj kmečkega proletariata, to je dninarjev; v mesto niso mogli in tudi ne smeli, ker jim to ni dovoljevala cehovska ureditev. Tako so morali ostati na vasi in tam trošiti svoje sile le za najnujnejše vsakdanje potrebščine. Poleg tega pa so bili v tedanji družbi najbolj zapostavljeni in zaničevani. Tržani Vrhnike, med katerimi je bilo tudi že precej obrtnikov in trgovcev, pa so se tudi, nezadovoljni s svojim položajem, ogrevali za Lutra in njegove nauke, misleč, da bo nova vera odpravila premoč in veljavo rimokatoliške cerkve, ki je postajala nevaren tekmeč porajajočemu se meščanskemu razredu.

Lutrova vera je zajela tudi bistriški samostan in njegov prior Gregor je leta 1564. celo prestopil k luteranom ter podpiral Trubarjevo književno delo.

V času svojega vladanja, prav v začetku leta 1782. je cesar Jožef II. ukinil samostan, saj je bilo po njegovem mišljenju negospodarsko, da žive v bogatih samostanih številni duhovniki brez koristnega dela, medtem ko drugod manjkajo številni šolani ljudje. Ni kaj reči, zelo tehten argument! Pravi vzrok za ukinitvev samostana sploh, pa je bila prazna državna blagajna, zaradi česar si je hotel vladar na ta način prilastiti veliko denarja, dragocenosti in zemlje. Premoženje ukinjenega samostana je prevzel poseben verski sklad, ki naj bi pod kontrolo države služil za pokojnino bivšim

rodovnikom, za razne verske potrebe ter za vzdrževanje novih župnij.

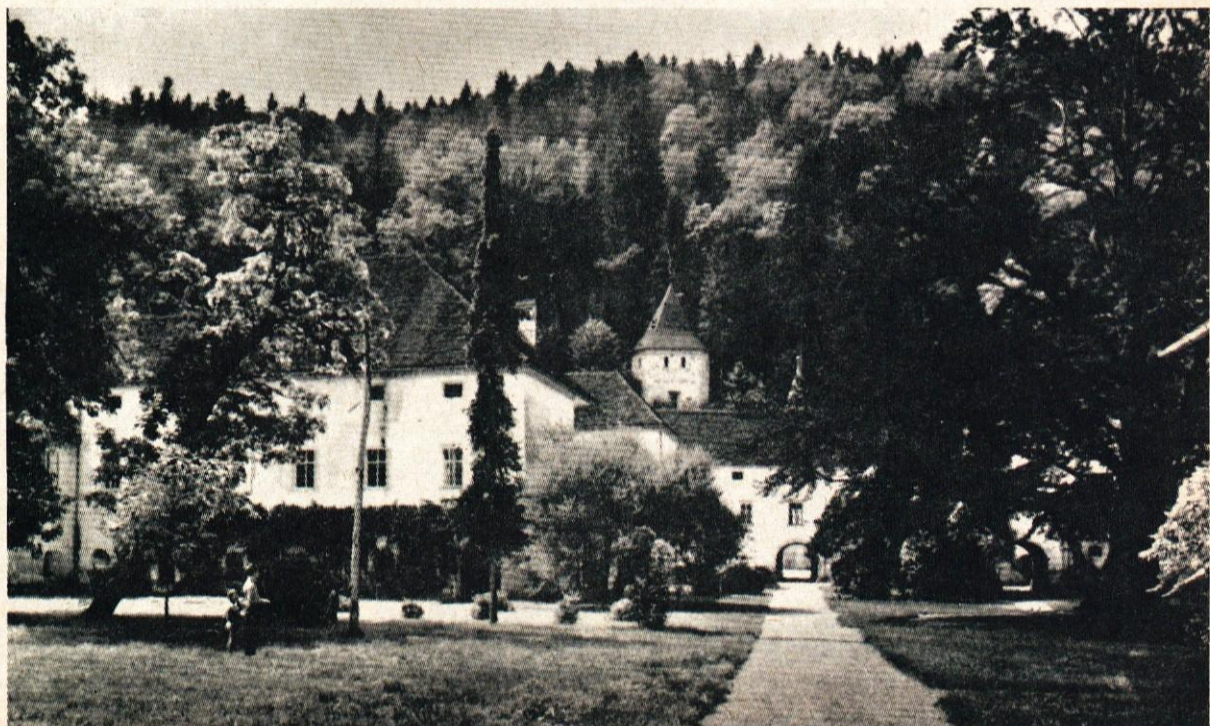
Dragocene knjige in najvažnejše rokopise je prevzela dvorna knjižnica na Dunaju, nekaj pa jih je prišlo v Ljubljansko licejsko knjižnico, predhodnico današnje Univerzitetne knjižnice. Iz Bistre je tedaj prejela 769 del v 1154 zvezkih, med katerimi je najdragocenejši rokopis Avguštinevega spisa „O božji državi“ iz leta 1347. Po ukinitvi samostana je leta 1793. kupil bistriški dvorec v Ljubljani baron Žiga Zois, selovenski prosvetljenec in mecen slovenske književnosti.

Gospodstvo Bistra ni ostalo dolgo v državni lasti; leta 1826, ga je kupil za 113500 goldinarjev Franc Gale iz Kranja, ki se je uveljavil v Ljubljani kot podjeten trgovec. Po njegovi smrti leta 1855. so gospodarili bistriški graščini njegovi potomci vse do osvoboditve v maju 1945, ko je zadnji potomec zaradi sodelovanja z Nemci zbežal na Koroško in je postala bistriška posest družbena lastnina.

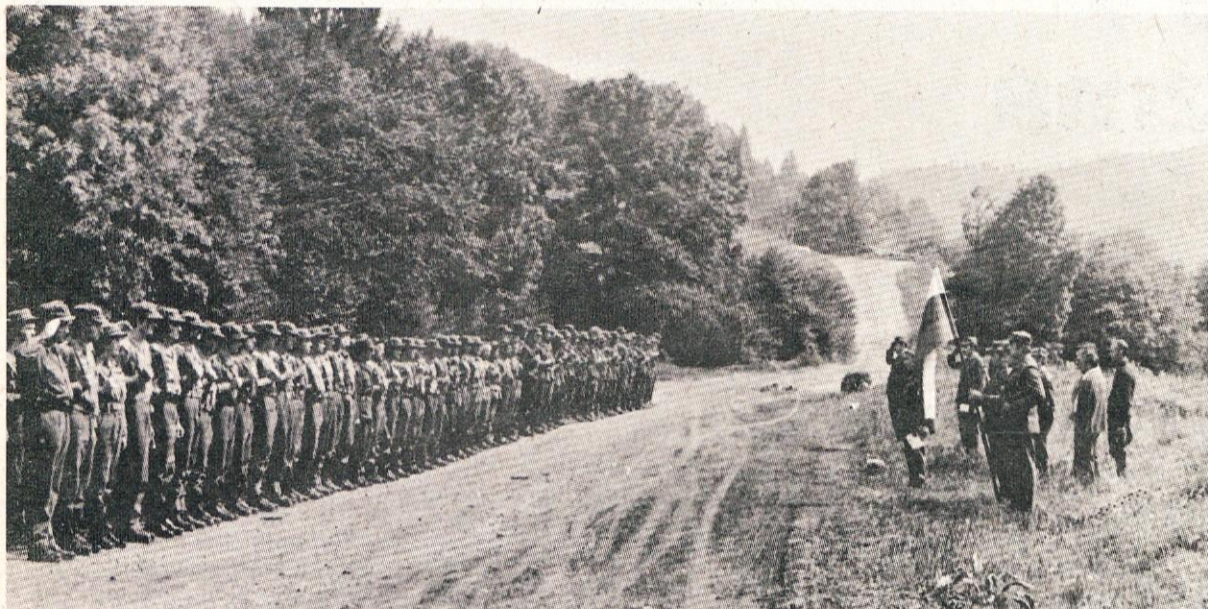
Samostan Bistra je v času obstajanja vršil važno kulturno funkcijo: vzdrževal je samostansko šolo, menihi pa so pisali in prepisovali važnejše rokopise ter tako zbrali veliko in pomembno knjižnico, katere nemalo primerkov so krasile prelepe inicialke, naprimer že prej omenjeni Avguštinov rokopis „O božji državi“.

V kmečko zgodovino vrhniške okolice je močno posegla tudi graščina na Lesnem brdu. Tam so v 15. stoletju zagospodovali plemiči Baumkircherji, ki so imeli v lasti tudi več posestev pri Vrhniki. Grad na Lesnem brdu jim je podaril nemško-rimski cesar Friderik leta 1347 in najmočnejši plemič tega gradu je bil Andrej Baumkircher, po rodu Vipavec in prijatelj Erazma Predjamskega, ki se je pojavil na cesarskem dvoru okoli leta 1440. Čestokrat je pomagal cesarju, zlasti pa, ko se je proti njemu dvignil sam brat Albreht in ga z Dunajčani vred oblagal v cesarskem gradu. Zato je Baumkircher pričakoval od cesarja bogatega plačila in ker ga ni dobil, je začel na lastno roko pleniti po deželi, zlasti po Štajerskem. Friderik pa je temu napravil konec tako, da ga je z zvijačo privabil v Gradec, ga tam dal prijeti in še isti večer obglaviti.

Hinko Ravbar

Mladinci - teritorialci

Svečana zaprisega mladincev — prostovoljcev v Razorski dolini

Ni ga vojaka brez puške

Pravi vojak mora znati tudi korakati

Za konec pa so se še sama dekleta postavila pred naš fotoaparar

V SEPTEMBRU SO MLADINCI V NAŠI OBČINI PONOVRNO POTRDILI SVOJO PRIVRŽENOST DOMOVINE. SAJ SE JE NA VRHNIKI 56 MLADINCEV PROSTOVOLJNO VKLJUČILO V TERITORIALNO ENOTO OBČINE VRHNIKA.

MLADINE IN MLADINCI — PROSTOVOLJCI — STARI NAD 16 LET SO SE DVA DNI SEZNANJALI Z OSNOVNIMI VOJAŠKIMI VEŠČINAMI, NATO PA SO V RAZORSKI DOLINI POLOŽILI ŠE SVEČANO ZAPRISEGO.

Pred prvim strelom je prav gotovo tudi malo strahu

Z DNEVNIKOM POD LJUBELJEM

Ljubljanski Dnevnik me je povabil na dvodnevno srečanje pionirjev—dopisnikov v Trzič na Gorenjskem. Gostitelji so nas lepo sprejeli in nam v nedeljo pripravili tudi izlet. Z avtobusom smo se odpeljali k spomeniku internirancev, ki stoji v neposredni bližini nekdanjega taborišča pod Ljubeljem.

Spomenik se sestoji iz petih kamnitih stebrov, v sredini pa je kip železnega okostnjaka z dvignjenimi rokami, kar simbolično prikazuje uboge internirance, ki so tam živeli v letih 1943-45. Ob zelo slabi hrani so morali trdo delati, saj so kopali predor skozi hrib. V taborišču so bili Francozi, Poljaki, Rusi, Čehoslovaki, Luksemburžani, Italijani in proti koncu tudi Slovenci.

Položili smo vence in prisluhnili besedam trziškega rojaka tovariša Tišlerja, ki je bil ubogim internirancem edina zveza z zunanjim svetom. Nekaterim internirancem je pomagal tudi pri pobegu.

Med ogledovanjem temeljev na katerih so stale barake, sem med ploščami, na katerih so napisana imena vseh koncentracijskih taborišč zaslužnjene Evrope med II. svetovno vojno, opazil ploščo z napisom, ki se mi je zdela tako lep, da sem ga prepisal:

„Mrtvi ne spe. Kako naj tisočev imena nosi tega spomenika površina.

Postoj popotnik! Spomni se zločina.

Motive druge te nihče ne prosi!”

Rok Hrovatin

4.a. — OŠ BOROVNICA

POT V ŠOLO

Ko zazvoni poldne, me mamica vsa živčna kliče h kosilu. Ker sem sredi igre, je ne slišim. Po dolgem klicanju in iskanju se ji prikažem, nato pa ve nažene v kuhinjo in me posadi ob že pripravljeno mizo. Med jedjo nestropno pogleduje na uro in me priganja, da z jedjo pohitim. Ko pojem, me vpraša, če imam vse pripravljeno. Da mi še robček, pregle da obleko in čevlje, če je vse v redu. Nato pa torbo na ramo, pot pod noge, skozi vrata in že sem na cesti, ki vodi v šolo. Med potjo se ogledujem na vse strani, da bi dobila kakšno prijateljico za družbo. Sosedje me gledajo skozi okna, vrata iz dvorišč in vrtov, jaz jih pozdravljam, oni pa mi želijo veliko uspeha v šoli. Ko pridem na drugi ovinek, pa zaslišim živ žav šolarjev, ki že nestrno čakajo, da se odprejo šolska vrata. Pridružim se jim in temu živ žavu dodam še en glas. Ko se vrata odprejo, se usujejo v avlo, živ žav se prenese v avlo in razrede. Ko zazvoni zvonec, živ žav utihne in skozi vrata stopi tovarišica. Pouk se začne.

Špela Petkovšek, 3.a

KAKO VARČUJEM

31. oktober je dan varčevanja. Ko sem bil manjši, sem pridno varčeval. Sedaj pa, ko sem večji, denar sproti zapravim. A tudi sedaj imam hranilnik, toda malodkaj pade vanj kak dinar. Vsak mesec dobim žepnino, ki znaša 100 dinarjev. Mami mi da 20 dinarjev, dedek 50 dinarjev, stara mama pa 30 dinarjev. Nekaj denarja vsak mesec shranim za mimičin in mamin rojstni dan in za 8. marec. Ostanek pa porabil za modele avionov in sladkarije. Pogosto mi je žal, ker po nepotrebem zapravljam denar. Tedaj prosim mamico, naj mi ona shrani denar. Mamica pa tega noče, ker pravi, da moram s svojim denarjem razpolagati sam, ker se bom le tako naučil žtediti.

Andrej Gotvajn, 3.a
OŠ IVAN CANKAR

TABORNIKI V ODAJI MLADI ZA MLADE

V nedeljo, 5. oktobra je bil za nas tabornike odreda Ivan Cankar, velik dan, saj so nas skupaj z vojaki vrhniške garnizije snemali za odjajo „Mladi za mlade“.

V nedeljo ob 8 zjutraj smo se zbrali pred domom JLA in v lepi vrsti odkorakali proti Staremu mlinu, ker so nas pričakali „televiziji“, da bi posneli naš prihod.

Ko je bil potem, ko smo že četrtič korakali mimo kamer, režiser le zadovoljen in ko smo srečno prišli čez brv in ob robu bazena v Starem mlinu, smo po kratkem odmoru začeli postavljati enodnevni tabor. Vsak vod je moral postaviti en šotor in ko je bilo to narejeno smo se postavili v zbor. Na povelja: „Mimo!“ smo se postavili še nekoliko bolj strumno kot ponavadi, ko pa je vodnik dal povelje: „Pozdrav zastavi!“ smo se vsi potrudili, da je bilo naš: „Z,D,R,A,V,O! zdravo, zdravo, zdravo! verjetno slišati kar precej daleč.

Potem, ko so posneli še pogovore z nekaterimi posamezniki so se „televiziji“ poslovili. Tudi nekaj tabornikov je kmalu nato odšlo, ostali pa smo si na jasi blizu Starega mlina krajšali čas z nogometom in raznimi taborniškimi igrami. Domov smo se vrnili šele zvečer in marsikdo je tisto noč verjetno sanjal, da je postal velika televizijska zvezda.

Duška Troha

OD 24. NOVEMBRA DALJE „BLAGOVNICA“ ŽE POSLUJE V PREUREJENIH PROSTORIH NA CANKARJEVEM TRGU.

18. republiška razstava fotografije

V prvi polovici novembra je bila v vrhniskem Domu JLA 18. republiška razstava fotografije, ki predstavlja sestavni del številnih kulturno umetniških manifestacij ob 30. obletnici zmage nad fašizmom. S to razstavo se nadaljuje tradicija slovenske fotografije, ki izvira že iz časov NOB, v katerem so nam nekateri posamezniki ovekovečili zgodovinske dohodke in osebnosti.

Na letošnji razstavi je sodelovalo 87 avtorjev in 20 foto klubov Slovenije s preko 400 fotografijami. To dokazuje, da dobiva ta umetniška zvrst pri nas vse več simpatizerjev o čemer govori tudi število poslanih del za to razstavo. Še posebno razveseljivo pa je dejstvo, da je med razstavljalci več kot polovica mladih avtorjev, med katerimi se nekateri prvič predstavljajo širši javnosti.

Pripravljalni odbor, ki so ga sestavljali Milorad Borčić, Dragiša Iskrenović, Momčilo Ristić, Momir Arsić, Sedevka Prokopijević in Anton Rus, se iskreno zahvaljuje IUV, Kovinarski, Mercatorju, Mantovi in Domu JLA za vso pomoč, ki so jo nudili organizatorjem pri pripravi te razstave.

Po izjavi predsednika fotokino zveze Jugoslavije, tovariša Nikole Marušiča, ki je razstavo tudi otvoril,

je to do sedaj ena najboljših in najbolj obiskanih tovrstnih prireditve pri nas. Fotokinozveza Jugoslavije je za uspešno organizacijo te razstave podelila Domu JLA, IUV in Kovinarski zlato plaketo Ljudske tehnike Jugoslavije.

Razstava na Vrhniki pa sovpada tudi s 15. letnico fotokluba „Tankist“ iz Vrhnike in fotokino zveza Slovenije je podelila priznanja ustanoviteljem tega kluba – tovarišu Mihi Gromu, Milošu Rijavcu, in Jožetu Iglu.

Razstava pomeni za Vrhniko pomemben kulturni dogodek, saj so podobne prireditve pri nas le redke gost. Izreden obisk in veliko zanimanje pa pomenita organizatorjem veliko priznanje in obenem pa tudi velik preizkus za organiziranje takih in podobnih razstav tudi v bodoče.

T.H.

Ena izmed razstavljenih fotografij: Storjan Kerbler – FANT

SAMOSTOJNA RAZSTAVA LOVRA NOVINŠKA

V klubski sobi obrata družbene prehrane Industrije usnja Vrhnika je bila pretekli teden samostojna razstava Lovra Novinška, na kateri avtor razstavlja 17 svojih del v treh slikarskih tehnikah.

Njegovo razstavljeno delo dokazuje, da avtor kljub angažiranosti v družbenopolitičnem življenju še vedno najde čas za umetniško ustvarjanje.

Kmetica

Ko rano jutro se zbudi, na polje žena že hiti, so včeraj njivo ji orali, a danes bodo žito že sejali.

Seje žito, premišluje, načrte za bodočnost snuje. Prepolna glava je skrbi, kako naj sama vse uredi.

Sinov je imela zdravih pet, od doma vse je izvabil svet; le včasih pridejo nazaj, da ji pomagajo pri delu kaj.

Ji mož že dolgo je bolan, pomagat' si ne more sam, težko je njemu zdaj živeti, ker žena mora zanj skrbeti.

Spomine si budi nazaj, kaj vse prestala je nekdaj, bil mož med vojno je zaprt, a njej pogum le ni bil strt.

Kako bil strašen je ta dan, ko vas požigal je tiran, a njej je usoda naklonila, da dom je uničenja rešila.

Preživela vojne je vihar, klonila vendar ni nikdar, čeprav otrok je bilo pet, ki težko bilo jih je živeti'.

Ko danes zopet svet hrumi, o atomski vojni govori, se združimo vse matere v en glas ves naj svet poslušaj nas!

Za vojno nismo me sinov rodile, zanje strahote nismo jih vzgojile. Me hočemo miru in sreče, da zacelijo se rane preboleče.

Zato na svetu naj vlada mir, za vedno izgine vsak prepir; domovina naša naj še skrbi, da bomo uživali srečnejše dni.

Julka Fortuna

Načelnik Štaba civilne zaščite občine Vrhnika Franc Tomazič je izročil priznanje enoti CZ v KS Borovnica za uspešno sodelovanje na vaji civilne zaščite 14. junija 1975.

Ta vaja je imela velik vzgojni pomen in je bila tudi s tega stališča dobro ocenjena. To je tudi priznanje za prizadevno in nepretrgano delo na tem področju, saj so ravno Borovničani že na začetku resno pristopili k uvajanju civilne zaščite, ki ima kot eden od načinov samozaščite in obrambe naše domovine velik pomen.

OBČANI VRHNIKE!

KRVODAJLSKA AKCIJA

UDELEŽIMO SE V ČIM VEČJEM ŠTEVILU KRVODAJLSKE AKCIJE, KI BO 9. DECEMBRA, KAJTI KRI REŠUJE ŽIVLJENJA NAM IN NAŠIM NAJBЛИŽJIM!!!

LJUBLJANSKA BANKA – EKSPOZITURA VRHNIKA OBVEŠČA VSE OBČANE, DA JE DELOVNI ČAS ZA STRANKE TE POSLOVNE ENOTE V PONEDELJEK IN SREDO NEPREKINJENO OD 7. DO 16.30, V TOREK, ČETRTEK IN PETEK PA OD 7. DO 13. URE.

INA PLIN ZAGREB – TOZD KOZINA ODPIRA NA VRHNIKI PRODAJNO MESTO GOSPODINJSKEGA PLINA (INTPI) V DOBOVIČNIKOVU ULICI. SKLADIŠČE PLINA BO ODPRTO VSAK DAN OD 8. DO 19. OB NEDELJAH IN PRAZNIKIH PA OD 8. DO 13. URE. SE PRIPOROČAJO!

Skoraj pozabili smo že kakšen je bil trg Ivana Cankarja in stara Mantova

OBČANI!
PRIBLIŽUJE
SE PRAZNIK
REPUBLIKE
IN ZATO NE
POZABIMO
V TEH DNEH
IZOBESITI
ZASTAV
TER TAKO
IZKAZATI
NAŠO
DRUŽBENO
ZAVEST!

		NEOBJAVLJENI KRIK	ROMULOV BRAT	MLADO EVROPSKO GORSTVO	GL. MESTO ETIOPIJE	ROMUN. DENARNA ENOTA	PALICA ZA ČIŠČENJE PLUGA	TOČKA PRI ŠPORTU	GROBO ŠKOTSKO BLAGO	FRAN. SLIKAR (IZ ISTIH ČASOV KOT SINGER)	VIROVŠKE STOGALKE	FINSKO MOŠKO IME	
	PREGLJED, NADZOR	ORODJA VAS PRI KATIH											
		SKOV. IGRALEC											
SLOV. PARTIZ. PESNIK (KAJUH)													
VELIKA ŠPORTNA PRIREDITEV													
SUKANEK			EMIL SHAPEK			MESTO V ŠVICI	FRAN. M. IME						
			PROSTOR ZA SANJANJE				PREDNALKA IRISKE						
SKUPINA TREH ENAKIH KART PRI POKRU				POPEVKAR OFARIM				PORAVNAVA, POBO TANJE	AMERISKA PO-MOČ PO VOJNI	ETWIN TORVAR			
KRAJ PRI KOŠKET													
				FRAN. TRO TIVONJI PISATELJ (HENRY)									
OSEBA IZ BIBLIJE				ODBITE OBLESTI PRI MENICI						MONARH VSTARI RUSIJI	PRELU ZA LAŠE		
BLESČAVA, SIJ				ITALIJAN. ŽENSKO IME									
GRŠKO MESTO V ERIRU				ALUMINIJ			SESTAVIL GALLUS	MUSLIMANSKI BOG					PLOD
ŽIVALSKA HRANA	EDO LEVSTIK			MESTO NA PELJESCU	EMBALAŽA ZA VREHE	QISBA T. H.	PEČ	HRAVŠKO MOŠKO IME	GREŠI BOG LJUBERMI				
	IGRALEC CHARIF								KONTAKT				
PRID						LOVSKA NASTAVA				TANTAL			
						REKA NA ŠVEDSKEM				SEBE			
QADO MURNIK			VISOKOSOLEC							POSODA ZA VINO			
			ŠETINE PLATLO							LOJZE SLAK			
ŽABELA, MAST							REDKO MOŠKO IME (EGIDIJ)						
SKLADIŠČE DROŽJA							PIVSKI VZKLIV						

KRIŽANKA

ISTRA – BENZ SPOROČA PREBIVALCEM NAŠE OBČINE, DA RAZVAŽAJO KURILNO OLJE TUDI NA DOM. NAROČILA SPREJEMAJO NA NOVI ISTRA-BENZ ČRPALKI

Gozdna idila

Moč narave v jesenskem času

Pričujoči prispevek posveča avtor jelenji trofeji – nepravilnemu dvaindvaisteraku – republiškem prvaku, ki krasi razstveni prostor v lovskem oddelku Tehničnega muzeja Slovenije v Bistri in podoživljanju spominov na lovsko udejstvovanje v enem izmed najbogatejših jelenjih revirjev na Slovenskem – Gojtvnenemu lovišču „Rog“ Kočevje.

Mrak se tiho spušča na zemljo. Po gorskih masivih se leno vleče jesenska megla. Lahen piš se živahno poigrava z orumenelim listjem gozdnega drevja. Človek bi dejal, da je gozd popolnoma mrtev in da ni v njem živnega bitja. Toda ni tako. Komaj stopiš malo globlje v gozd, že se ti narava ponuja z vso svojo veličino in pestrostjo. Visoko v bregu potrkava žolna, da se odmev njenih udarcev odbija daleč v nasprotni rob. Iz doline se oglašja srebrna pesem gozdnega jereba in lisica se prihuljeno krade skozi goščo, da bi ga zalezla. Večica veselo skače z drevesa na drevo in marljivo zbira ozimnico. Na jasi se pokaže srnja družina, včasih tudi medved na opuščnem kopsiču, kjer grebe za osišči. Ko odpoje kos svojo večernico in se zno-

či, se zbudi drugo življenje. Z nižin se oglase race, čaplje, pobjezniki, pribe, kjunači, sove in velika bobnarica v nemiri noč ali pa velika uharica s svojim lajanjem zastraši polhe, da na mah preneha njihov direndaj po drevju. Ob soju mesečine tudi jazbec zapusti svoje podzemno bivališče in se odpravi v dolino na koruzna polja, od koder se vrača proti jutru. Ob prvih dihih jeseni izgubljen tava trop košut in se vznemirjeno razgleduje za svojim gospodarjem, ki si utira pot skozi goščo in z rogovjem mlati po drevju. Pod nogami se lomi in poka dračje, nemir se polasča jelenjadi in gozda. V jesensko ubranost zadoni mogočni glas jelenovega ruka. V začetku pritajen, nato pa postaja vse močnejši in končno pa tako silo-

vit, da razkriva moč in gospodovalca gozda. V bližnji in daljnji okolici se oglase še drugi jeleni, kakor da bi čakali prav njega, ki mu gre že par let pravica, da si izbira neveste po svoji volji. Z dvignjeno glavo hodi po gozdu od jase do jase. Mogočno postavo mu krasi močno, temno rogovje z belo poliranimi paroški nepravilnega dvaindvaisteraka, zajeten vrat, prsi in križ pa košata dlaka. Zdaj pa zdaj visoko dvigne glavo in rjoveč zaru-ka. Silni klic se širi po lesu in odmeva iz doline. Jeleni se vračajo v rojstne kraje na stara rukališča, kjer si bodo priborili prostor in košute. V hladnem jesenskem jutru, ko se vse miruje, se znova oglašajo mogočna in gromivita pesem, ki se vse bolj in bolj stopnjuje. Z dnem pa začne glas pojemati, ker se jelen ne počuti več varnega na kraju, kjer je razgrajal ponoči. Na mestu pusti le oguljeno drevo, steptano rušo in oster ščegetajoč dah, ki razkriva njegovo borbenost in raspoloženje.

Godrnjaje spremlja svoj trop, ki se pomika vse višje v breg, kjer bo prebil dan. Spotoma se povalja v blatni kaluži, da si ohladi od nagona razgreto telo in se znebi nadležnega mrčesa, ki ga neprestano spremlja. Nekje za sodednjim grebenom se oglasi jelen, ki je pritaval od kdove kje. Veter mu prinese v nos sveži dah po košutah, ki jim podzavestno sledi. Gnan od paritvenega nagona se vse bolj bliža tropu. Z grozečim glasom, polnim ljubosumja in sovraštva, mu srdito odgovori gospodar tropa. Izmenoma se izzivata in robantita po gozdu. Njun glas je vse močnejši, hreščeč in izzivalen. Košute pa nepremično strme v smer, od koder se jim bliža prišlek. Gospodar pa jih še enkrat ves razburjen obkroži in jih seganja skupaj. Tedaj pa nastane ropot, kot da bi se spopadla srednjevska viteza na življenje in smrt. Rogovje udarja ob rogovje s takšno silo, da se slišijo udarci, kakor da bi drvar cepil drva. Srdito se zaganjata in glasno sopeta. nato prenehata, kot bi oklevala, nakar se ponovno poženeta drug v drugega tako močno, da se jima rogovje zagozdi in dolgo ne moreta narazen. Prerivata se sem ter tja, da razruvana ruša frči

daleč okrog. Zavest, da se bo trop vdano podredil zmagovalcu, jima vliva novih moči. Kot lisjak se previdno bliža tropu v kritju drevja „mladenič“, ki že dalj časa od daleč obkroža trop in čaka na priložnost, ki bi se mu ponudila. Kradoma in brez glasu se plazi vse bližje. In tako se uresniči ljudski rek: „Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima“! Hitro izkoristi priliko in neopazno odpelje eno izmed košut. Brž ko „paša“ spozna prevaro, mu zavist požene po telesu nov val krvi. S podvojeno močjo navali na nasprotnika, ki onemogel in zmuden bulji tjavdan. S silnim udarcem rogovja mu razpara prsi, da se mu curkoma ulije kri. Prišlek čuti, da ga zapušča moč, poražen klecne na razruvano rušo, prepojeno z lastno krvjo. Poslednjič mu na ušesa udari grmeč glas, poln strasti in zmagoslavja, ki zdaj zamre, se oglašajo znova, nato se mu zgubi nekje v daljavi. Sposlednjim pogledom objame trop košut, zaradi katerih mu ugaša mlado življenje. Še enkrat dvigne glavo, ki mu omahne na mehki mah. Končano je. Premagani se preseli v večna lovišča, v neznani svet miru in tišine, kjer sleherni najde svoj mir. Tone Rus